

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
15026753	IES A Pontepedriña	Santiago de Compostela	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Xeografía e historia	2º ESO	3	105

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	22
4.2. Materiais e recursos didácticos	23
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	23
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	23
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	24
6. Medidas de atención á diversidade	25
7.1. Concreción dos elementos transversais	25
7.2. Actividades complementarias	26
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	27
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	28
9. Outros apartados	29

1. Introducción

O IES da Pontepedriña é un centro de titularidade pública localizado no barrio compostelán do mesmo nome, na saída natural da cidade en dirección sueste cara Ourense e A Estrada (Rúa Amor Ruibal, nº28). Ao tratarse dun centro educativo da periferia, o perfil socioeconómico do alumnado é relativamente diverso como consecuencia da súa procedencia, xa que mentres que unha parte importante procede dos barrios da contorna (Pontepedriña, Paxonal, Ensanche...), outra faino de zonas de carácter máis rural como poden ser os concellos limítrofes como Vedra, Boqueixón ou Teo. Ademais, nos últimos anos vense producindo un aumento importante na incorporación de alumnado procedente doutros lugares de Galicia, España ou de países estranxeiros. Á variedade da procedencia, hai que engadir o aumento, nos últimos anos, do alumnado con necesidades educativas no centro, o que provoca unha maior diversidade na aula e medidas de atención aos distintos ritmos de apredizaxe do alumnado. Este aspecto, xunto con outros, trátase no punto 6 desta programación.

En canto ao curso de 2º da ESO, no presente curso componse por un total de 78 alumnos e alumnas repartidos en 3 grupos (R, S, e T) da seguinte forma:

- 2ºR: 26 (14 alumnos e 12 alumnas).

- 2ºS: 26 (16 alumnos e 10 alumnas).

- 2ºT: 26 (15 alumnos e 11 alumnas).

No referente á materia, divídise nun total de 11 unidades didácticas, distribuídas en 4 nas dúas primeiras avaliacións e 3 na última. En canto aos contidos, no curso de 2º predominan os relacionados coa disciplina da Historia con 8 unidades fronte as 3 de Xeografía. Ao longo da primeira e segunda avaliación estudaranse as etapas da Idade Media e da Idade Moderna, facendo especial fincapé nas súas características a nivel político, económico e social., procurando facer especial mención a aqueles acontecementos ou etapas de especial importancia dentro da Historia de España e de Galicia. Ademais, nas distintas etapas estudaranse os distintos estilos artísticos por medio do estudo e análase das principais manifestacións artísticas de cada época. Finalmente, os últimos temas do curso irán destinados ao estudo do cambio climático e os seus efectos, as características principais da poboación e das cidades do mundo.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Buscar, seleccionar, tratar e organizar información sobre temas relevantes do presente e do pasado, usando criticamente fontes históricas e xeográficas, para adquirir coñecementos, elaborar e expresar contidos en varios formatos.	2-3		4	1-2		1		
OBX2 - Indagar, argumentar e elaborar produtos propios sobre problemas xeográficos, históricos e sociais que resulten relevantes na actualidade, desde o local ao global, para desenvolver un pensamento crítico, respectuoso coas diferenzas, que contribúa á construción da propia identidade e a enriquecer o acervo común.	1-2			2		1-3	3	3
OBX3 - Coñecer os principais desafíos aos que se enfrontaron distintas sociedades ao longo do tempo, identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos e os problemas aos que se enfrontan na actualidade, mediante o desenvolvemento de proxectos de investigación e o uso de fontes fiables, para realizar propostas que contribúan ao desenvolvemento sustentable.			3-4-5		3	3-4	1	1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX4 - Identificar e analizar os elementos da paisaxe e a súa articulación en sistemas complexos naturais, rurais e urbanos, así como a súa evolución no tempo, interpretando as causas das transformacións e valorando o grao de equilibrio existente nos distintos ecosistemas, para promover a súa conservación, mellora e uso sustentable.					2	1-2-3-4	1	
OBX5 - Analizar de forma crítica formulacións históricas e xeográficas explicando a construción dos sistemas democráticos e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, así como asumindo os deberes e dereitos propios do noso marco de convivencia, para promover a participación cidadá e a cohesión social.	5					1-2		1
OBX6 - Comprender os procesos xeográficos, históricos e culturais que conformaron a realidade multicultural na que vivimos, coñecendo e difundindo a historia e a cultura das minorías étnicas presentes no noso país, e valorando a achega dos movementos en defensa da igualdade e a inclusión, para reducir estereotipos, evitar calquera tipo de discriminación e violencia, e recoñecer a riqueza da diversidade.	5				3	1-2-3		1
OBX7 - Identificar os fundamentos que sosteñen as diversas identidades propias e as alleas, a través do coñecemento e posta en valor do patrimonio material e inmaterial que compartimos para conservalo e respectar os sentimentos de pertenza, así como para favorecer procesos que contribúan á cohesión e solidariedade territorial no tocante aos valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.		3			1	1-2-3		1
OBX8 - Tomar conciencia do papel dos ciclos demográficos, o ciclo vital, as formas de vida e as relacións interxeracionais e de dependencia na sociedade actual e a súa evolución ao longo do tempo, analizándoas de forma crítica, para promover alternativas saudables, sustentables, enriquecedoras e respectuosas coa dignidade humana e o compromiso coa sociedade e a contorna.			5	4	2-5	1-2-3		
OBX9 - Coñecer e valorar a importancia da seguridade integral cidadá na cultura de convivencia nacional e internacional, recoñecendo a contribución do Estado, as súas institucións e outras entidades sociais á cidadanía global, á paz, á cooperación internacional e ao desenvolvemento sustentable, para promover a consecución dun mundo máis seguro, solidario, sustentable e xusto.	2					1-2-3-4	1	1

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	O inicio da Idade Media		9	10	X		
2	A Europa feudal		8	10	X		
3	O renacer das cidades		9	10	X		
4	Os reinos cristiáns peninsulares		8	8	X		
5	O inicio da Idade Moderna		9	10		X	
6	A época renacentista		8	10		X	
7	A dinastía dos Austrias		9	10		X	
8	O século XVII en Europa		7	8		X	
9	Aposta por un futuro sustentable		9	9			X
10	A poboación mundial		12	10			X
11	As cidades		12	10			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	O inicio da Idade Media	10

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Idade Media e da Idade Moderna, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Explica etapas e/ou feitos históricos concretos a partir das fontes de información aportadas.	PE	60
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos (das épocas medieval e moderna), valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Identifica os principais trazos dos reinos peninsulares que existiron na Península na Idade Media.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.5 - Recoñecer as desigualdades sociais existentes en épocas pasadas e os mecanismos de dominación e control que se aplicaron, identificando aqueles grupos que se viron sometidos e silenciados, destacando a presenza de mulleres e de personaxes pertencentes a outros colectivos discriminados.	Distingue os diferentes grupos sociais e as súas características.		
CA2.6 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia medieval e moderna coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Comprende as características básicas de cada unha das civilizacións e identidades culturais estudadas.		
CA2.7 - Identificar a orixe histórica de distintas identidades colectivas que se desenvolveron en España e Galicia, interpretando o uso que se fixo delas e mostrando unha actitude de respecto e tolerancia cara aos diferentes sentidos de pertenza, promovendo a solidariedade e a cohesión social.	Coñece a evolución do territorio da Península Ibérica ao longo da Idade Media e Moderna.		
CA3.6 - Sinalar os fundamentos da idea de Europa a través das diferentes experiencias históricas do pasado e identificar o legado histórico, institucional, artístico e cultural como patrimonio común da cidadanía europea.	Comprende a evolución política e cultural de Europa e a súa influencia na situación actual do continente.		
CA3.7 - Tomar conciencia do ciclo vital e analizar como cambiaron as súas características, necesidades e obrigacións en distintos momentos históricos, así como as raíces da distribución por motivos de xénero do traballo doméstico, asumindo as responsabilidades e compromisos propios da idade no ámbito familiar, na contorna escolar e na comunidade, e valorando a riqueza que achegan as relacións interxeracionais.	Comprende as características sociais de cada época en función de aspectos como a idade, o xénero ou a posición social.		
CA2.2 - Utilizar unha secuencia cronolóxica con obxecto de examinar a relación entre feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade e duración), utilizando termos e conceptos apropiados.	Elabora unha liña do tempo.		
CA2.3 - Analizar procesos de cambio histórico de relevancia a través do uso de diferentes fontes de información, tendo en conta as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Comprende e compara os principais cambios económicos, políticos e sociais ao longo da historia.		
CA2.8 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Procura información sobre algunha das principais manifestacións artísticas de cada época.	TI	40
CA3.4 - Mostrar actitudes pacíficas e respectuosas e asumir as normas como marco necesario para a convivencia, demostrando capacidade crítica e identificando e respondendo de maneira asertiva ante as situacións de inxustiza e desigualdade.	Mantén unha actitude correcta e participa na clase, amosando capacidade crítica.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Mantén unha actitude de respecto e tolerancia na aula.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, cronoloxía, simultaneidade e duración. - Violencia e conflitos armados. A guerra na Idade Media e na Idade Moderna. Os civís durante as guerras. - Autoridade e complexidade social durante a Idade Media e a Idade Moderna. Os estamentos. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo medieval e moderno. Evolución da teoría do poder. - A construción das identidades culturais, da idea de Europa e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte durante a Idade Media e a Idade Moderna. Relacións coa civilización islámica. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades. Herexías, persecucións e guerras de relixión. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social du - España no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia medieval e moderna da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas. Galicia na Idade Media: a era compostelá e as crises baixomedievais. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. O barroco galego. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Ciencia, medicina e avances tecnolóxicos. A loita contra epidemias e pandemias. Racionalismo e empirismo na explicación da realidade fronte ás supersticións. - Dignidade humana e dereitos universais. Convención sobre os Dereitos do Neno. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - As redes sociais. Seguridade e prevención ante os riscos e perigos do uso das tecnoloxías da información e da comunicación. - Solidariedade, empatía e accións de apoio a colectivos en situacións de pobreza, vulnerabilidade e exclusión social. - Identificación e xestión das emocións e a súa repercusión en comportamentos individuais e colectivos. - Ciclos vitais, uso do tempo libre e hábitos de consumo. Diferenzas e cambios nas formas de vida nas sociedades actuais e nas do pasado. - Cidadanía europea. Ideas e actitudes no proxecto de construción dunha identidade común. A seguridade e a cooperación internacional.

UD	Título da UD	Duración
2	A Europa feudal	10

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Idade Media e da Idade Moderna, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Entende as características principais do feudalismo.	PE	75
CA2.3 - Analizar procesos de cambio histórico de relevancia a través do uso de diferentes fontes de información, tendo en conta as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Recoñece as causas que provocaron a inicio do feudalismo en Europa.		
CA2.5 - Recoñecer as desigualdades sociais existentes en épocas pasadas e os mecanismos de dominación e control que se aplicaron, identificando aqueles grupos que se viron sometidos e silenciados, destacando a presenza de mulleres e de personaxes pertencentes a outros colectivos discriminados.	Identifica os principais grupos que formaban a sociedade feudal e as diferenzas existentes entre eles.		
CA2.6 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia medieval e moderna coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Comprende os aspectos básicos da vida na Idade Media.		
CA2.8 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Identifica os trazos principais da arte románica.		
CA3.2 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Elabora un traballo de investigación, individual ou en grupo, sobre a vida na Idade Media.	TI	25
CA3.6 - Sinalar os fundamentos da idea de Europa a través das diferentes experiencias históricas do pasado e identificar o legado histórico, institucional, artístico e cultural como patrimonio común da cidadanía europea.	Mantén unha actitude positiva e de respecto cara o patrimonio histórico e artístico de época medieval.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.7 - Tomar conciencia do ciclo vital e analizar como cambiaron as súas características, necesidades e obrigacións en distintos momentos históricos, así como as raíces da distribución por motivos de xénero do traballo doméstico, asumindo as responsabilidades e compromisos propios da idade no ámbito familiar, na contorna escolar e na comunidade, e valorando a riqueza que achegan as relacións interxeracionais.	Comprende os cambios sociais que se produciron ao longo da historia.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Violencia e conflitos armados. A guerra na Idade Media e na Idade Moderna. Os civís durante as guerras. - Autoridade e complexidade social durante a Idade Media e a Idade Moderna. Os estamentos. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo medieval e moderno. Evolución da teoría do poder. - A construción das identidades culturais, da idea de Europa e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte durante a Idade Media e a Idade Moderna. Relacións coa civilización islámica. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades. Herexías, persecucións e guerras de relixión. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social du - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. O barroco galego. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Convivencia cívica e cultura democrática. Incorporación e implicación na sociedade civil en procesos democráticos. Participación en proxectos comunitarios.

UD	Título da UD	Duración
3	O renacer das cidades	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Idade Media e da Idade Moderna, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Recoñece os trazos principais dunha cidade medieval.		
CA2.3 - Analizar procesos de cambio histórico de relevancia a través do uso de diferentes fontes de información, tendo en conta as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Identifica os principais cambios que se produciron na Baixa Idade Media.	PE	80

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.6 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia medieval e moderna coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Comprende o papel das cidades e das relacións comerciais durante a Baixa Idade Media en Europa.		
CA2.8 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Distingue os trazos principais da arte gótica.		
CA3.2 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Investiga sobre unha mostra do legado histórico - artístico procedente desta época.		
CA3.6 - Sinalar os fundamentos da idea de Europa a través das diferentes experiencias históricas do pasado e identificar o legado histórico, institucional, artístico e cultural como patrimonio común da cidadanía europea.	Comprende a relación existente entre os reinos medievais e os actuais países de Europa.	TI	20
CA3.7 - Tomar conciencia do ciclo vital e analizar como cambiaron as súas características, necesidades e obrigacións en distintos momentos históricos, así como as raíces da distribución por motivos de xénero do traballo doméstico, asumindo as responsabilidades e compromisos propios da idade no ámbito familiar, na contorna escolar e na comunidade, e valorando a riqueza que achegan as relacións interxeracionais.	Coñece as características principais da vida nunha cidade da época medieval e as diferencias sociais existentes entre homes e mulleres.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Autoridade e complexidade social durante a Idade Media e a Idade Moderna. Os estamentos. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo medieval e moderno. Evolución da teoría do poder. - A construción das identidades culturais, da idea de Europa e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte durante a Idade Media e a Idade Moderna. Relacións coa civilización islámica. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social do - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. O barroco galego. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Ciencia, medicina e avances tecnolóxicos. A loita contra epidemias e pandemias. Racionalismo e empirismo na explicación da realidade fronte ás supersticións. - Convivencia cívica e cultura democrática. Incorporación e implicación na sociedade civil en procesos democráticos. Participación en proxectos comunitarios.

UD	Título da UD	Duración
4	Os reinos cristiáns peninsulares	8

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Idade Media e da Idade Moderna, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Coñece os trazos principais do proceso de reconquista.	PE	90
CA2.2 - Utilizar unha secuencia cronolóxica con obxecto de examinar a relación entre feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade e duración), utilizando termos e conceptos apropiados.	Identifica as etapas de formacións dos reinos peninsulares.		
CA2.3 - Analizar procesos de cambio histórico de relevancia a través do uso de diferentes fontes de información, tendo en conta as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Compara a evolución político e territorial dos diferentes reinos.		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos (das épocas medieval e moderna), valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Relaciona o proceso de reconquista coa configuración actual do Estado español		
CA2.5 - Recoñecer as desigualdades sociais existentes en épocas pasadas e os mecanismos de dominación e control que se aplicaron, identificando aqueles grupos que se viron sometidos e silenciados, destacando a presenza de mulleres e de personaxes pertencentes a outros colectivos discriminados.	Recoñece as transformacións sociais producidas durante proceso de Reconquista.		
CA2.7 - Identificar a orixe histórica de distintas identidades colectivas que se desenvolveron en España e Galicia, interpretando o uso que se fixo delas e mostrando unha actitude de respecto e tolerancia cara aos diferentes sentidos de pertenza, promovendo a solidariedade e a cohesión social.	Comprende a importancia do proceso de Reconquista na construción da identidade colectiva de España e Galicia.		
CA3.3 - Sinalar e explicar aquelas experiencias históricas máis destacables, e anteriores á época contemporánea, nas que se logrou establecer sistemas políticos que favoreceron o exercicio de dereitos e liberdades dos individuos e da colectividade, considerándoas como antecedentes das posteriores conquistas democráticas e referentes históricos das liberdades actuais.	Valora as diferenzas políticas existentes entre os diferentes reinos cristiáns da Península durante a Idade Media.	TI	10
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Comprende a relación existente na formación e expansión dos reinos cristiáns da Península e a actual diversidade social e cultural de España.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Violencia e conflitos armados. A guerra na Idade Media e na Idade Moderna. Os civís durante as guerras. - Autoridade e complexidade social durante a Idade Media e a Idade Moderna. Os estamentos. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo medieval e moderno. Evolución da teoría do poder. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social du - España no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia medieval e moderna da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas. Galicia na Idade Media: a era compostelá e as crises baixomedievais. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. O barroco galego. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Solidariedade, empatía e accións de apoio a colectivos en situacións de pobreza, vulnerabilidade e exclusión social.

UD	Título da UD	Duración
5	O inicio da Idade Moderna	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Idade Media e da Idade Moderna, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Recoñece os trazos principais da monarquía creada polos Reis Católicos.	PE	85
CA2.2 - Utilizar unha secuencia cronolóxica con obxecto de examinar a relación entre feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade e duración), utilizando termos e conceptos apropiados.	Sitúa no tempo as principais expedicións e fitos da navegación do século XV.		
CA2.3 - Analizar procesos de cambio histórico de relevancia a través do uso de diferentes fontes de información, tendo en conta as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Identifica os principais cambios que se produciron na Idade Moderna con respecto á etapa anterior.		
CA2.6 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia medieval e moderna coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Coñece os principais trazos das culturas precolombinas.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Sinalar e explicar aquelas experiencias históricas máis destacables, e anteriores á época contemporánea, nas que se logrou establecer sistemas políticos que favoreceron o exercicio de dereitos e liberdades dos individuos e da colectividade, considerándoas como antecedentes das posteriores conquistas democráticas e referentes históricos das liberdades actuais.	Valora a importancia do proxecto colombino e da chegada a América.	TI	15

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, cronoloxía, simultaneidade e duración. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo medieval e moderno. Evolución da teoría do poder. - A construción das identidades culturais, da idea de Europa e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte durante a Idade Media e a Idade Moderna. Relacións coa civilización islámica. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades. Herexías, persecucións e guerras de relixión. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social du - A disputa pola hexemonía e a xeopolítica no nacemento e evolución da modernidade. Viaxes, descubrimentos e sistemas de intercambio na formación dunha economía mundial. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. O barroco galego. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Interese ante os retos e problemas de actualidade na contorna local e global.

UD	Título da UD	Duración
6	A época renacentista	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Idade Media e da Idade Moderna, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Recoñece os trazos principais da corrente cultural do Humanismo.	PE	70
CA2.3 - Analizar procesos de cambio histórico de relevancia a través do uso de diferentes fontes de información, tendo en conta as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Comprende os principais cambios derivados da Reforma católica do s. XVI.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.6 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia medieval e moderna coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Identifica os trazos máis importantes da nova corrente artística do Renacemento.		
CA2.8 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Coñece outros lugares de importancia en Europa en relación á corrente artística do Renacemento.		
CA3.2 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Investiga e analiza unha mostra de arte da época renacentista.		
CA3.3 - Sinalar e explicar aquelas experiencias históricas máis destacables, e anteriores á época contemporánea, nas que se logrou establecer sistemas políticos que favoreceron o exercicio de dereitos e liberdades dos individuos e da colectividade, considerándoas como antecedentes das posteriores conquistas democráticas e referentes históricos das liberdades actuais.	Valora a relación existente entre o pensamento humanista e os sistemas políticos actuais de Europa.	TI	30
CA3.6 - Sinalar os fundamentos da idea de Europa a través das diferentes experiencias históricas do pasado e identificar o legado histórico, institucional, artístico e cultural como patrimonio común da cidadanía europea.	Recoñece a importancia da expansión das ideas humanistas e da arte do Renacemento por Europa.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo medieval e moderno. Evolución da teoría do poder. - A construción das identidades culturais, da idea de Europa e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte durante a Idade Media e a Idade Moderna. Relacións coa civilización islámica. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades. Herexías, persecucións e guerras de relixión. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social du - A disputa pola hexemonía e a xeopolítica no nacemento e evolución da modernidade. Viaxes, descubrimentos e sistemas de intercambio na formación dunha economía mundial. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. O barroco galego. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Ciencia, medicina e avances tecnolóxicos. A loita contra epidemias e pandemias. Racionalismo e empirismo na explicación da realidade fronte ás supersticións. - Cidadanía europea. Ideas e actitudes no proxecto de construción dunha identidade común. A seguridade e a

Contidos
- cooperación internacional.

UD	Título da UD	Duración
7	A dinastía dos Austrias	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Idade Media e da Idade Moderna, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Comprende o proceso de formación que levou a creación do Imperio español no século XVI.	PE	100
CA2.2 - Utilizar unha secuencia cronolóxica con obxecto de examinar a relación entre feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade e duración), utilizando termos e conceptos apropiados.	Identifica as distintas etapas que conforman os reinados dos Austrias nos séculos XVI e XVII e os fitos principais que se produciron nelas.		
CA2.3 - Analizar procesos de cambio histórico de relevancia a través do uso de diferentes fontes de información, tendo en conta as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Coñece os principais cambios que se produciron no continente americano como consecuencia da colonización española.		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos (das épocas medieval e moderna), valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Sinala as principais consecuencias que supuxo para España a explotación das colonias americanas.		
CA2.5 - Recoñecer as desigualdades sociais existentes en épocas pasadas e os mecanismos de dominación e control que se aplicaron, identificando aqueles grupos que se viron sometidos e silenciados, destacando a presenza de mulleres e de personaxes pertencentes a outros colectivos discriminados.	Valora críticamente as consecuencias da colonización para a poboación indíxena.		
CA2.7 - Identificar a orixe histórica de distintas identidades colectivas que se desenvolveron en España e Galicia, interpretando o uso que se fixo delas e mostrando unha actitude de respecto e tolerancia cara aos diferentes sentidos de pertenza, promovendo a solidariedade e a cohesión social.	Recoñece os vínculos históricos e culturais existentes entre os países latinoamericanos e España.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, cronoloxía, simultaneidade e duración.
- Violencia e conflitos armados. A guerra na Idade Media e na Idade Moderna. Os civís durante as guerras.
- Autoridade e complexidade social durante a Idade Media e a Idade Moderna. Os estamentos.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo medieval e moderno. Evolución da teoría do poder. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades. Herexías, persecucións e guerras de relixión. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social du - A disputa pola hexemonía e a xeopolítica no nacemento e evolución da modernidade. Viaxes, descubrimentos e sistemas de intercambio na formación dunha economía mundial. - España no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia medieval e moderna da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas. Galicia na Idade Media: a era compostelá e as crises baixomedievais. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. O barroco galego. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.

UD	Título da UD	Duración
8	O século XVII en Europa	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Idade Media e da Idade Moderna, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Explica as principais causas da crise do século XVII.	PE	60
CA2.3 - Analizar procesos de cambio histórico de relevancia a través do uso de diferentes fontes de información, tendo en conta as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Recoñece as transformacións iniciadas a partir da Revolución científica do s. XVII.		
CA3.3 - Sinalar e explicar aquelas experiencias históricas máis destacables, e anteriores á época contemporánea, nas que se logrou establecer sistemas políticos que favoreceron o exercicio de dereitos e liberdades dos individuos e da colectividade, considerándoas como antecedentes das posteriores conquistas democráticas e referentes históricos das liberdades actuais.	Comprende as diferenzas entre o absolutismo e o parlamentarismo.		
CA2.8 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Identifica os trazos máis destacables do estilo artístico do barroco, así como algunhas das principais manifestacións artísticas.	TI	40
CA3.6 - Sinalar os fundamentos da idea de Europa a través das diferentes experiencias históricas do pasado e identificar o legado histórico, institucional, artístico e cultural como patrimonio común da cidadanía europea.	Coñece as relacións existentes entre os distintos reinos que formaban Europa no século XVII.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Violencia e conflitos armados. A guerra na Idade Media e na Idade Moderna. Os civís durante as guerras. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo medieval e moderno. Evolución da teoría do poder. - A construción das identidades culturais, da idea de Europa e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte durante a Idade Media e a Idade Moderna. Relacións coa civilización islámica. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades. Herexías, persecucións e guerras de relixión. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social du - A disputa pola hexemonía e a xeopolítica no nacemento e evolución da modernidade. Viaxes, descubrimentos e sistemas de intercambio na formación dunha economía mundial. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. O barroco galego. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Ciencia, medicina e avances tecnolóxicos. A loita contra epidemias e pandemias. Racionalismo e empirismo na explicación da realidade fronte ás supersticións. - Dignidade humana e dereitos universais. Convención sobre os Dereitos do Neno. - Convivencia cívica e cultura democrática. Incorporación e implicación na sociedade civil en procesos democráticos. Participación en proxectos comunitarios.

UD	Título da UD	Duración
9	Aposta por un futuro sustentable	9

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Comprende a orixe e a importancia do cambio climático.	TI	100
CA1.2 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos xeográficos e históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	Identifica as principais consecuencias do cambio climático.		
CA1.3 - Valorar o grao de sustentabilidade e de equilibrio dos diferentes espazos e desde distintas escalas e analizar a súa transformación e degradación a través do tempo pola acción humana na explotación dos recursos, a súa relación coa evolución da poboación e as estratexias desenvoltas para o seu control e dominio e os conflitos que provocou.	Valora o papel do ser humano como causa e solución do cambio climático.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana a través de propostas e iniciativas que reflectan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	Propón posibles medidas que poidan axudar a reducir os efectos do cambio climático.		
CA1.7 - Interpretar desde a perspectiva do desenvolvemento sustentable e da cidadanía global os principais desafíos do mundo actual, expresando a importancia de implicarse na procura de solucións e no modo de concretalos desde a súa capacidade de acción tanto local como global, valorando a contribución do Estado, as súas institucións e as asociacións civís en programas e misións dirixidos por organismos nacionais e internacionais para o logro da paz, a seguridade integral, a convivencia social e a cooperación entre os pobos.	Comprende o significado dos conceptos de desenvolvemento sustentable e de pegada ecolóxica.		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Valora críticamente o fenómeno global do cambio climático.		
CA3.2 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Elabora un traballo de investigación sobre o cambio climático.		
CA3.4 - Mostrar actitudes pacíficas e respectuosas e asumir as normas como marco necesario para a convivencia, demostrando capacidade crítica e identificando e respondendo de maneira asertiva ante as situacións de inxustiza e desigualdade.	Recoñece as diferencias sociais existentes no mundo en relación ao cambio climático.		
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Propón posibles medidas que poidan axudar a reducir os efectos do cambio climático.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Concentración e distribución da riqueza. Formas e modos de percibir e representar a desigualdade. Liñas de acción para unha repartición xusta. A cuestión do mínimo vital. - A contribución do Estado e as súas institucións á paz, á seguridade integral, cidadá e á convivencia social. - Dignidade humana e dereitos universais. Convención sobre os Dereitos do Neno. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.

Contidos

- Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.
- Interese ante os retos e problemas de actualidade na contorna local e global.
- As redes sociais. Seguridade e prevención ante os riscos e perigos do uso das tecnoloxías da información e da comunicación.
- Convivencia cívica e cultura democrática. Incorporación e implicación na sociedade civil en procesos democráticos. Participación en proxectos comunitarios.
- Solidariedade, empatía e accións de apoio a colectivos en situacións de pobreza, vulnerabilidade e exclusión social.
- Identificación e xestión das emocións e a súa repercusión en comportamentos individuais e colectivos.
- Ciclos vitais, uso do tempo libre e hábitos de consumo. Diferenzas e cambios nas formas de vida nas sociedades actuais e nas do pasado.
- Cidadanía europea. Ideas e actitudes no proxecto de construción dunha identidade común. A seguridade e a cooperación internacional.

UD	Título da UD	Duración
10	A poboación mundial	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Recoñece os trazos máis destacables da distribución da poboación no mundo.	PE	70
CA1.2 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos xeográficos e históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	Identifica os principais problemas derivados da sobrepoboación e o desigual reparto dos recursos.		
CA1.3 - Valorar o grao de sustentabilidade e de equilibrio dos diferentes espazos e desde distintas escalas e analizar a súa transformación e degradación a través do tempo pola acción humana na explotación dos recursos, a súa relación coa evolución da poboación e as estratexias desenvoltas para o seu control e dominio e os conflitos que provocou.	Comprende os efectos que a sobrepoboación provoca no planeta e os problemas derivados do desequilibrio poboación - recursos.		
CA1.6 - Coñecer e interpretar os comportamentos demográficos da poboación, os cambios que experimentou e os seus ciclos, identificando e analizando os principais problemas e retos aos que nos enfrontamos no mundo e en España e Galicia.	Comprende os principais comportamentos xeográficos da poboación a distintas escalas e contextos.		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Valora os retos demográficos aos que se enfrontan os países desenvolvidos como España.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Describe as características demográficas dun territorio a partir de diferentes fontes de información.	TI	30
CA3.4 - Mostrar actitudes pacíficas e respectuosas e asumir as normas como marco necesario para a convivencia, demostrando capacidade crítica e identificando e respondendo de maneira asertiva ante as situacións de inxustiza e desigualdade.	Recoñece as desigualdades existentes entre os países desenvolvidos e os que están en vías de desenvolvemento.		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Mantén unha actitude crítica e tolerante ante a diversidade social e cultural.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Desafíos demográficos no mundo actual. Causalidade e comparación no estudo da diversidade social e cultural e das estruturas demográficas en distintas escalas: da global á local. Dinámica demográfica de Galicia. - Competencia e conflito polos recursos e o territorio. Mercados rexionais, políticas comerciais e movementos migratorios. Tensións internacionais, choques e alianzas entre civilizacións. - Concentración e distribución da riqueza. Formas e modos de percibir e representar a desigualdade. Liñas de acción para unha repartición xusta. A cuestión do mínimo vital. - Igualdade. Situacións discriminatorias das nenas e das mulleres no mundo. Roles de xénero e a súa manifestación en todos os ámbitos da sociedade e da cultura. - A contribución do Estado e as súas institucións á paz, á seguridade integral, cidadá e á convivencia social. - Dignidade humana e dereitos universais. Convención sobre os Dereitos do Neno. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Interese ante os retos e problemas de actualidade na contorna local e global. - As redes sociais. Seguridade e prevención ante os riscos e perigos do uso das tecnoloxías da información e da comunicación. - Convivencia cívica e cultura democrática. Incorporación e implicación na sociedade civil en procesos democráticos. Participación en proxectos comunitarios. - Solidariedade, empatía e accións de apoio a colectivos en situacións de pobreza, vulnerabilidade e exclusión social. - Identificación e xestión das emocións e a súa repercusión en comportamentos individuais e colectivos. - Ciclos vitais, uso do tempo libre e hábitos de consumo. Diferenzas e cambios nas formas de vida nas sociedades actuais e nas do pasado. - Cidadanía europea. Ideas e actitudes no proxecto de construción dunha identidade común. A seguridade e a cooperación internacional.

UD	Título da UD	Duración
11	As cidades	10

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos xeográficos e históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	Identifica as principais cidades do mundo e algúns dos retos aos que deben facer fronte.	PE	70
CA1.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Comprende e valora o fenómeno da interculturalidade .		
CA1.7 - Interpretar desde a perspectiva do desenvolvemento sustentable e da cidadanía global os principais desafíos do mundo actual, expresando a importancia de implicarse na procura de solucións e no modo de concretalos desde a súa capacidade de acción tanto local como global, valorando a contribución do Estado, as súas institucións e as asociacións civís en programas e misións dirixidos por organismos nacionais e internacionais para o logro da paz, a seguridade integral, a convivencia social e a cooperación entre os pobos.	Comprende o fenómeno da urbanización e as súas causas.		
CA3.2 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Recoñece as distintas fases evolutivas das cidades ao longo da historia.	TI	30
CA1.4 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana a través de propostas e iniciativas que reflectan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	Coñece algún caso de cidades que leven a cabo medidas dirixidas a acadar un desenvolvemento urbano sostible.		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Identifica algúns dos principais problemas e retos das cidades actuais.		
CA3.4 - Mostrar actitudes pacíficas e respectuosas e asumir as normas como marco necesario para a convivencia, demostrando capacidade crítica e identificando e respondendo de maneira asertiva ante as situacións de inxustiza e desigualdade.	Recoñece as diferenzas existentes entre as cidades do primeiro e do terceiro mundo.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
^ Aglomeracións urbanas e ruralidade. O despoboamento e o sostemento do mundo rural. O desenvolvemento

Contidos

- urbano sustentable: a cidade, o espazo de convivencia. Modos e estilos de vida no contexto da globalización.
- Competencia e conflito polos recursos e o territorio. Mercados rexionais, políticas comerciais e movementos migratorios. Tensións internacionais, choques e alianzas entre civilizacións.
- Concentración e distribución da riqueza. Formas e modos de percibir e representar a desigualdade. Liñas de acción para unha repartición xusta. A cuestión do mínimo vital.
- A contribución do Estado e as súas institucións á paz, á seguridade integral, cidadá e á convivencia social.
- Dignidade humana e dereitos universais. Convención sobre os Dereitos do Neno.
- Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.
- Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.
- Interese ante os retos e problemas de actualidade na contorna local e global.
- As redes sociais. Seguridade e prevención ante os riscos e perigos do uso das tecnoloxías da información e da comunicación.
- Convivencia cívica e cultura democrática. Incorporación e implicación na sociedade civil en procesos democráticos. Participación en proxectos comunitarios.
- Solidariedade, empatía e accións de apoio a colectivos en situacións de pobreza, vulnerabilidade e exclusión social.
- Identificación e xestión das emocións e a súa repercusión en comportamentos individuais e colectivos.
- Ciclos vitais, uso do tempo libre e hábitos de consumo. Diferenzas e cambios nas formas de vida nas sociedades actuais e nas do pasado.
- Cidadanía europea. Ideas e actitudes no proxecto de construción dunha identidade común. A seguridade e a cooperación internacional.

4.1. Concrecións metodolóxicas

A metodoloxía empregada ao longo do curso terá o obxectivo principal de acadar o equilibrio entre as explicacións teóricas e o traballo práctico, sempre partindo dos coñecementos previos e procurando atender aos distintos ritmos de aprendizaxe e á diversidade do alumnado. Deste xeito, a metodoloxía empregada pode sintetizarse nas seguintes técnicas e ferramentas:

- Explicacións dos contidos teóricos na aula: o docente exercerá de guía de aprendizaxe do alumnado, para o cal exorará os contidos teóricos de cada unha das Unidades Didácticas do curso. Partindo dos coñecementos previos do alumnado, fomentárase unha participación activa e ordeada do alumnado co obxectivo principal de acadar un alto grao de motivación e interese pola materia.
- Realización de actividades: unha vez rematadas as explicacións, procederáse á realización de actividades específicas que sirvan para asentir ou complementar os contidos previamente explicados. Unha vez rematadas as actividades, a corrección das mesmas farase de maneira conxunta de xeito que todo o alumnado poida comprender e corregir os contidos das mesmas.
- Realización de probas obxectivas: en cada avaliación levaranse a cabo dúas probas relacionadas cos contidos explicados e as actividades realizadas previamente na clase.
- Elaboración de traballos de investigación: en grupo ou de xeito individual, ao longo do curso realizaranse diferentes traballos de investigación que obriguen ao alumnado á consulta de fontes de información e que, ao mesmo tempo, fomenten unha aprendizaxe competencial. O uso das TIC, as exposicións orais ou o traballo cooperativo serán algúns dos obxectivos principais deste tipo de tarefas.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Libro de Xeografía e Historia 2º ESO (Ed. Vicens Vives).
Materias de elaboración (Aula Virtual).
Recursos audiovisuais.
Bibliografía específica.
Actividades complementarias

O libro da materia será a guía principal dos contidos, empregándose para a consulta de información e para a realización de actividades concretas. O docente fará uso da versión dixital do mesmo co obxectivo de favorecer o seguimento por parte do alumnado na aula. Ademais, elaboraranse presentacións e actividades específicas co que sirvan para complementar os contidos da materia e que estarán accesibles ao alumnado na Aula Virtual do centro.

Por outro lado, empregaranse tamén diversos recursos audiovisuais (páxinas web, documentais, filmes, podcast...) e bibliográficos que permitan afondar en temas concretos, ampliar coñecementos e/ou investigar ao alumnado nos distintos temas tratados ao longo do curso.

Por último, realizaranse actividades complementarias que permitan ver, in situ, exemplos concretos relacionados cos contidos teóricos do curso.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Na primeira semana do curso levarase a cabo unha proba de avaliación inicial que ten o obxectivo principal de analizar, de xeito aproximado, o nivel de coñecementos previos e o desempeño na materia do alumnado. Esa proba pode consistir nunha proba de tipo test, preguntas abertas que impliquen a expresión escrita, o uso de mapas para a localización espacial, etc.

Ademais desta proba inicial, o docente procurará coñecer o nivel de coñecemento do alumnado en relación a cada unha das Unidades Didácticas por medio do diálogo e da participación na aula.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	UD 10
Peso UD/ Tipo Ins.	9	8	9	8	9	8	9	7	9	12
Proba escrita	60	75	80	90	85	70	100	60	0	70
Táboa de indicadores	40	25	20	10	15	30	0	40	100	30

Unidade didáctica	UD 11	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	12	100
Proba escrita	70	69
Táboa de indicadores	30	31

Criterios de cualificación:

A concreción dos criterios de avaliación do curso son os seguintes:

- Probas obxectivas: 70%
- Tarefas e comportamento socio-educativo: 30%

Para a cualificación obxectiva da materia realizaranse un mínimo de dúas probas escritas por avaliación que poden complementarse con outro tipo de probas como os exames orais, cuestionarios ou probas de tipo test entre outras.

A nota restante obterase a partir da valoración do traballo realizado ao longo de cada avaliación en forma de exercicios de clase ou por medio da aula virtual, traballos de investigación e proxectos, tanto de forma individual como en grupo.

Así mesmo, valoraranse aspectos relacionados coa actitude do alumnado cara a materia e na aula, tales como a participación, o interese, o respecto e o cumprimento das normas. Estes aspectos serán tidos en conta a partir da observación na aula.

As cualificacións que obteña o alumnado nas distintas avaliación do curso serán redondeadas á alza cando os decimais sexan iguais ou superiores a 5 e á baixa cando sexan inferiores.

Criterios de recuperación:

Aqueles alumnos/as que teñan suspensa a 1ª avaliación deberán facer unha recuperación ao comezo da 2ª. O exame avaliarase sobre 10 puntos e será necesario chegar ao 5 para recuperala. Na última avaliación, levarase a cabo unha proba final á que deberá presentarse o alumnado con algunha avaliación suspensa. Nesta última proba o docente poderá, se así o considera, ter en conta a entrega de tarefas que se avaliarán ata un máximo do 30% da nota. Para que estas tarefas sexan tidas en conta, o alumnado deberá acadar unha nota mínima dun 3 no exame. Co obxecto de facilitar o estudo da materia ao alumnado con máis dificultades de aprendizaxe, o docente poderá reducir e/ou simplificar os contidos teóricos. O alumnado que non acade un 5 nesta proba final terá a materia suspensa ou pendente de recuperación no caso de promocionar para o seguinte curso.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O alumnado de Xeografía e Historia de 2º da ESO coa materia pendente de 1º deberá realizar unha proba en cada unha das avaliacións nos días e horas establecidos pola dirección do centro. Para o presente curso 2023 - 2024, o calendario das probas será o seguinte:

1ª avaliación: 13 - 17 de novembro.

2ª avaliación: 5 - 9 de febreiro.

3ª avaliación: 22 - 26 de abril.

Para a valoración e distribución dos contidos da materia, o/a docente deberá ter en conta o informe de pendentes elaborado pola persoa responsable da materia no curso anterior, de tal maneira que se poda facer unha distribución equitativa dos mesmos entre as distintas avaliacións. O resultado de cada unha das probas suporá un 70% da nota, quedando o 30% restante para a cualificación dun caderno con actividades de reforzo que o docente facilitará ao alumnado para a preparación dos contidos en cada unha das avaliacións. Deste xeito, os criterios de avaliación serán os seguintes:

- Cualificación de cada avaliación: nota do exame x 0.7 + nota das actividades x 0.3.

- Cualificación final da materia pendente: (Nota 1ª Av. + Nota 2ª Av. + Nota 3ª Av.) / 3.

A nota final necesaria para recuperar a materia será de 5. O alumnado que non consiga superar algunhas das avaliacións, terá a posibilidade de facelo na última avaliación.

No tocante á atención á diversidade, segundo o artigo 51º da Orde do 8 setembro 2021, establécese un plan de reforzo que será elaborado polo profesorado que imparte a materia que a alumna ou o alumno teñan pendente de

superar, baixo as directrices do correspondente departamento didáctico e co coñecemento do profesorado titor, e terá como referentes os obxectivos da materia e a contribución á adquisición das competencias. Igualmente, será un plan que se adapte ás particularidades de cada alumna ou alumno destinatarios. O departamento didáctico velará pola realización do plan por parte dos estudantes receptores.

6. Medidas de atención á diversidade

Para dar resposta á atención á diversidade seguimos a normativa marcada na ORDE do 8 de setembro de 2021 pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, que regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia.

No presente curso de 2º da ESO (2023 - 2024) hai un total de 17 alumnos e alumnas con Necesidades Específicas de Apoio Educativo (NEAE) relacionadas con trastornos do aprendizaxe como o TDAH, a dislexia, o desfase curricular, as altas capacidades ou as súas condicións persoais. Deses, 4 presentan Necesidades Educativas Especiais que implican a posta en marcha de medidas extraordinarias que detallaremos máis adiante.

Para os 13 alumnos e alumnas con dificultades de aprendizaxe se porán en marcha as seguintes medidas ordinarias recollidas nos protocolos establecidos pola administración:

- Situarase ao alumnado cerca da mesa do profesor/a.
 - Asegurarnos en cada momento que o alumnado entende as indicacións realizadas en clase.
 - O alumnado contará co tempo que sexa necesario para a realización das distintas probas.
 - No caso de dificultades á hora de realizar os exames escritos poderá propoñerse a realización de probas orais.
 - Simplifícaranse os enunciados das preguntas, evitando a realización de máis dunha pregunta por actividade.
 - Non se terán en conta os fallos relacionados coa ortografía ou a composición do texto.
 - Evitarase a realización de máis dun exame por día.
 - Daranse a coñecer as datas das probas de avaliación co suficiente tempo de antelación.
 - Á hora da realización do exame procurarase que o alumnado leve a conta do tempo e de que revise a proba antes de entregala.
 - Os exames realizaranse cun tipo de letra fácil de ler (arial, calibri...) e cun tamaño mínimo de 14, así como se procurará destacar en negrita e subliñando as ideas principais co obxectivo de facilitar a súa interpretación.
- As Necesidades Educativas Especiais dos 4 alumnos e alumnas son froito da combinación de diferentes trastornos que afectan á súa aprendizaxe como son o déficit cognitivo, o TEA, o TDAH ou discapacidades motora e visual entre outros. Para este alumnado, o centro pon en marcha, ademais das medidas ordinarias, outras de carácter extraordinario que se recollen a continuación:
- Adaptación Curricular (AC) dos contidos da materia.
 - Apoio do profesorado especialista en Pedagogía Terapéutica e/ou Audición e Linguaxe.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Comprensión lectora.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual e TIC.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.4 - Educación emocional e en valores.	X	X	X	X	X	X	X	X

	UD 9	UD 10	UD 11
ET.1 - Comprensión lectora.	X	X	X

	UD 9	UD 10	UD 11
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual e TIC.	X	X	X
ET.4 - Educación emocional e en valores.	X	X	X

Observacións:

En todos os contidos da materia de Xeografía e Historia fomentarase a correcta expresión oral e escrita. Para tal fin traballarase a comprensión lectora, non só dos manuais, senón tamén de textos xornalísticos e de libros de contido histórico, ademais de favorecer a expresión escrita mediante a realización de composicións, resumos e comentarios de mapas, gráficas, láminas e textos.

Por medio das tecnoloxías da información e da comunicación (TIC) o alumnado poderá ampliar, aclarar ou completar contidos. Para iso, empregaranse os recursos informáticos, así como os dispositivos móbiles para a consulta de fontes de información e para a realización de traballos e proxectos de investigación. Deste modo, empregaranse recursos web e audiovisuais, aplicacións móbiles e programas de texto e de elaboración de presentacións entre outros.

Outro aspecto transversal a considerar será o da educación en valores, para que o alumnado se integre nunha sociedade tolerante, solidaria, responsable e dialogante. A Educación cívica e constitucional contribúe a desenvolver este novo reto educativo propiciando a adquisición de habilidades e virtudes cívicas para exercer a cidadanía democrática, desenvolvendo o coñecemento das nosas institucións e do noso ordenamento xurídico básico e favorecendo a convivencia en sociedade. Deste modo, preténdese o desenvolvemento do alumando como persoas dignas e íntegras, o que esixe reforzar a autonomía, a autoestima e o afán de superación, e favorecer o espírito crítico para axudar á construción de proxectos persoais de vida. Tamén se contribúe a mellorar as relacións interpersoais na medida en que a educación cívica e constitucional favorece a utilización sistemática do diálogo. Para isto, propóñense actividades que favorecen a convivencia, a participación, o coñecemento da diversidade e das situacións de discriminación e inxustiza, que deben permitir consolidar as virtudes cívicas necesarias para unha sociedade democrática.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visita á Catedral e ao casco vello de Santiago.	Para reforzar os contidos relacionados ca arte románica e coas cidades medievais, farase unha saída pola cidade de Santiago na que se visitarán os puntos máis emblemáticos da cidade e que mellor sirvan de apoio aos contidos impartidos na clase.	X		

Observacións:

Ao longo do curso preténdese facer, polo menos, unha saída na primeira avaliación que sirva de complemento para os contidos relacionados coa Historia Medieval. Porén, non se descarta facer algunha saída máis en colaboración con outros departamentos didácticos como as andainas promovidas polo Departamento de Educación Física ou as visitas culturais propostas polo Departamento de Relixión.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
Deseño distintas actividades de aprendizaxe para o logro de cada un dos obxectivos.
Cando comezamos unha unidade ou tema novo, os alumnos/as coñecen: os obxectivos e competencias que se queren desenvolver, as diferentes actividades a realizar, como se os avaliará.
Avalío a idoneidade da metodoloxía e dos recursos empregados no proceso de aprendizaxe.
Consulta a programación ao longo do curso, en en caso necesario realizo modificacións
Metodoloxía empregada
Ao inicio do curso indago sobre a composición da clase consultando informes previos e realizando probas.
Motivo aos meus alumnos/as comunicándolles os obxectivos que quero conseguir e a finalidade das actividades, partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándoos da utilidade e creando expectativas.
Emprego metodoloxías que favorezan o desenvolvemento dunha actitude positiva do alumno/a e que teñan en conta os intereses.
Propoño actividades que favorecen a aprendizaxe autónoma (procura de información, traballos, investigacións...)
Suscito tarefas e logros diferentes.
Emprego recursos e materiais variados.
Emprego instrumentos claros para avaliar competencias.
Propoño actividades que contribúen ao aprendizaxe autónomo como búsqueda de información, traballos....
Propoño exercicios que favorezan o razoamento.
Realizo diferentes tipos de probas: exames escritos, orais, traballo individual e traballo en equipo.
En canto a metodoloxía, ademais das explicacións teóricas e o libro, emprego as ferramentas TIC.
Emprego o tempo lectivo explicando, resolvendo dúbidas, escoitando e observando ao alumnado
Informo os alumnos/as sobre os contidos da programación, obxectivos, criterios de avaliación e metodoloxía.
Especifico na programación os obxectivos e competencias que son básicas.
Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
Estudo a forma de idónea de organizar e distribuir ao alumnado na aula.
Organizo o tempo da clase e procuro, na medida en que é posible, darlle protagonismo ao alumnado

Medidas de atención á diversidade
Teño en conta a diversidade á hora de organizar a clase.
Plantexo exercicios e probas de diferente complexidade tendo en conta a diversidade.
Propoño metodoloxías diversas en función das características do alumnado.
A programación do Departamento ten en conta a diversidade.
Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
Reúnome cos meus compañeiros para avaliar os procesos de aprendizaxe e os resultados obtidos en cada avaliación e contempló a posibilidade de introducir cambios e modificacións en caso de necesidade.

Descrición:

A avaliación tanto dos procesos de aprendizaxe como da propia práctica docente será continua e contemplará as necesidades específicas do alumnado polo que poderase adaptar e modificar en caso de ser necesario. Os indicadores de logro permiten, neste sentido, identificar os coñecementos, capacidades, competencias... que en relación ao alumnado individual ou ao conxunto do grupo deben ser consolidados, permitindo adaptar a práctica educativa ás necesidades específicas dos alumnos para que poidan alcanzar as ensinanzas establecidas nos correspondentes estándares de aprendizaxe. Ademais dos indicadores que permiten valorar o proceso de ensino tamén contemplamos, en relación á práctica docente, o establecemento de indicadores de logro que axuden a facer un seguimento de:

- Se se está cumprindo coa planificación: actividades, tempos, responsabilidades.
- Se existe desviación entre o obxectivo definido e a acción ou accións deseñadas para conseguilo.
- Se se están conseguindo outras cousas distintas ás planificadas intencionalmente.
- Se se está progresando na liña definida no obxectivo.
- Se os resultados obtidos xeran satisfacción nos implicados.

As sesións de avaliación permitirán valorar tanto as aprendizaxes do alumnado, como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente. Establecemos a seguinte escala de valoración para axudar a levar a cabo os obxectivos marcados:

1. Idoneamente
2. Suficiente
3. Con dificultade

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

Os compoñentes do Departamento de Xeografía e Historia habilitarán as medidas ordinarias ou extraordinarias máis adecuadas para corrixir calquera carencia o dificultade atopada durante o curso. Estas medidas fixaranse en plans de mellora de resultados colectivos ou individuais que permitan solucionar as dificultades, en colaboración coas familias e mediante recursos de apoio educativo. Os/as profesores/as de Xeografía e Historia pretendemos promover a autoavaliación da realización das programacións didácticas, para o cal empregaremos diferentes ferramentas e rúbricas que favoprezan a reflexión sobre a práctica docente como as que se expoñen a continuación:

- Hai coherencia entre o programado e o desenvolvemento das clases.
- Existe unha distribución temporal equilibrada.
- O desenvolvemento da clase é o adecuado as características do grupo.
- A metodoloxía fomenta a motivación e o desenvolvemento das capacidades do alumnado.
- Considerouse a interdisciplinariedade (en actividades, tratamento de contidos, ...).
- Observáronse aprendizaxes significativos.
- Grao de seguimento dos alumnos.
- Validez dos recursos utilizados na clase para os aprendizaxes.
- Os criterios de promoción están consensuados entre os profesores.
- Os criterios de avaliación positiva están vinculados aos obxectivos e aos contidos.
- Os instrumentos de avaliación permiten rexistrar numerosas variables do aprendizaxe.
- Os criterios de avaliación e os criterios de cualificación son coñecidos por alumnos e familias.
- Os criterios de cualificación están axustados á tipoloxía de actividades planificadas.

- Ofreceuse resposta ás diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxe.
 - As medidas e recursos ofrecidos foron suficientes.
 - Aplicáronse medidas extraordinarias recomendadas polo equipo docente atendendo aos informes psicopedagóxicos.
- A escala de valoración para a medición do grao de cumprimento da Programación Didáctica é a seguinte:
1. Idoneamente.
 2. Suficiente.
 3. Con dificultade.

9. Outros apartados